

توپخانه در عصر قاجار

تصحیح پنج رساله درباره نخستین تکاپوهای نظامی ایران
(صواعق النظام، رساله توپخانه و گلوله آن، رساله‌ای در علم و قواعد
توپخانه، رساله علم مشق توپ، رساله توپ کوهی)

تصحیح و پژوهش:

عباس بناهی

معصومه حنیفه

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۴۰۳

سرشناسه	پناهی، عباس، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور	توپخانه در عصر قاجار؛ تصحیح پنج رساله درباره نخستین تکاپوهای نظامی ایران (صواعق النظام، رساله توپخانه و گلوله آن، رساله‌ای در علم و قواعد توپخانه، رساله علم مشق توپ، رساله توپ کوهی) / تصحیح و پژوهش عباس پناهی، معصومه حنیفه؛ ویراستار علمی و ادبی مریم شادمحمدی.
مشخصات نشر	تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	۴۹۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۸۳۳۰-۶۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	واژه‌نامه.
یادداشت	کتابنامه: ص ۴۹۸-۴۹۶.
موضوع	توپخانه -- ایران -- تاریخ -- اسناد و مدارک Artillery-- Iran-- History-- Sources
موضوع	ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. Iran -- History -- Qajars، ۱۷۷۹ - ۱۹۲۵
	ایران- سیاست نظامی- تاریخ- اسناد و مدارک Iran-Military policy-History- Sources
شناسه افزوده	حنیفه، معصومه، ۱۳۷۴
شناسه افزوده	شادمحمدی، مریم، ۱۳۵۹ - ویراستار
شناسه افزوده	ایران. ارتش. دانشگاه فرماندهی و ستاد. انتشارات دافوس
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

عنوان: توپخانه در عصر قاجار؛ تصحیح پنج رساله درباره نخستین تکاپوهای نظامی ایران (صواعق النظام، رساله

توپخانه و گلوله آن، رساله‌ای در علم و قواعد توپخانه، رساله علم مشق توپ، رساله توپ کوهی)

تصحیح و پژوهش: عباس پناهی و معصومه حنیفه

ویراستار علمی و ادبی: مریم شادمحمدی

صفحه‌آرایی: بهنام اسدی

طراح روی جلد: علیرضا اکبرپور

ناشر: دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۴۹۸ ص

تاریخ نشر: ۱۴۰۳

نوبت چاپ: چاپ اول

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۵۲۰۰۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۴۱۴۱۹۱ - ۰۲۱، ۶۶۴۷۰۴۸۶ - ۰۲۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفان است.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

نگاهی به توپخانه در تاریخ نظامی ایران

مقدمه	۱۷
آشنایی ایرانیان با توپخانه در عصر صفویه	۱۹
توپخانه در عصر افشار و زندیه	۲۲
جنگ‌های ایران و روسیه و لزوم ایجاد صنعت توپ‌سازی در مراکز نظامی ایران	۲۴
انواع توپ در عصر قاجار و کاربرد آن‌ها	۲۶

فصل اول: درآمدی بر پژوهش

پیشینه پژوهش	۳۲
اوضاع نظامی ایران در عصر قاجار	۳۳
ساختار ارتش در دوره نخست حکومت قاجار	۳۸
شکل‌گیری نیروهای قزاق در عصر ناصر	۴۵
پلیس جنوب	۴۷
ژاندارمری	۴۷
تاریخچه توپخانه در عصر قاجار	۴۸
توپ و توپچی در دوره قاجار	۵۲
معرفی رساله‌های مورد بررسی	۵۸
نویسندگان و کاتبان رسالات	۶۵
رسم‌الخط نسخ خطی و اصطلاحات کاربردی توپخانه با توجه به متن نسخ	۶۸

فصل دوم: تصحیح متن نسخ خطی توپخانه

صواعق النظام	۷۸
بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين	۷۸
باب اول در بیان طرح‌ریزی توپ‌ها که به جهت بصیرت صاحبان این فن بیان می‌شود تا به اصل مأخذ آن برسیم	۹۴
باب دوم در باب ملاحظات چند در احوال توپ	۹۶

فصل سیم در خصوص قنذاق قیوض شش دیومی، چه محاصره و چه قلعه، که از ته پر می شوند	۲۹۵
فصل چهارم در بیان عراده های سواحلی فرمایشی کمیت	۳۰۱
فصل پنجم در خصوص عراده سواحلی ساخت اختراعی آندریف	۳۰۶
فصل ششم در عراده ساخت ونگلوفسکی	۳۰۹
فصل هفتم در عراده های اختراعی ناستویچ به جهت توپ های خواندار قلعه جات صحرایی	۳۱۲
فصل هشتم در قنذاق خمپاره شش دیومی خواندار که از دهن پر می شود	۳۱۸
فصل نهم در خصوص قنذاق های آهنی خمپاره های صاف نیم پودی	۳۲۰
فصل دهم در قنذاق آهنی به جهت خمپاره های پنج پودی بی خان که در سته ۱۸۳۹ ساخته شده است	۳۲۲
فصل یازدهم در قنذاق های برجی به جهت خمپاره های بی خوان پنج پودی	۳۲۳
فصل دوازدهم در قنذاق های خمپاره شش فوتی	۳۲۶
فصل سیزدهم در قنذاق به جهت خمپاره مسی سه گانه	۳۲۷
فصل چهاردهم در خصوص عراده های توپ های محاصره مسی و فولادی ته پر ۲۴ فوتی	۳۲۸
فصل پانزدهم در خصوص عراده صحرایی چهار فوتی با قنذاق متحرک	۳۳۴
فصل شانزدهم در خصوص عراده های صحرایی نه پوندی	۳۴۱
فصل هفدهم در خصوص عراده های توپ های چهار پوندی که مرکز ثقل آن در روی دنباله است	۳۴۷
فصل هجدهم در خصوص پیش عراده های صحرایی	۳۴۹
فصل نوزدهم در خصوص عراده توپ هایی که زود و جلد تیراندازی باید نمود	۳۵۲
فصل بیستم	۳۵۶
فصل بیست و یکم در خصوص صندوق قورخانه توپ های صحرایی	۳۵۸
فصل بیست و دویم عراده آهنی به جهت توپ های سه پوندی کوهی	۳۶۲

عنوان

صفحه

رساله‌ای در علم و قواعد توپخانه	۳۶۸
بسم الله الرحمن الرحيم	۳۶۸
ملاحظه اول	۴۰۳
ملاحظه دوم	۴۰۴
ملاحظه سیم	۴۰۴
ملاحظه چهارم	۴۰۴
رساله علم مشق توپ [چاپ سنگی]	۴۲۹
بسم الله الرحمن الرحيم	۴۲۹
تصاویر پیوست	۴۵۷
رساله توپ کوهی	۴۶۴
بسم الله الرحمن الرحيم	۴۶۴
توپ کوهی	۴۶۴
اسامی و اجزاء	۴۶۴
جزئیات لوله	۴۶۶
کیسه باروت مشقی	۴۷۳
جعبه ساجمه	۴۷۶
ترقه	۴۷۷
بیانات و ترتیب جعبه قورخانه و بستن آنها در روی قاطر و لوازم آن	۴۸۱
واژه نامه	
تعریف واژگان	۴۸۸
منابع و مآخذ	
کتاب	۴۹۶
مقالات	۴۹۸